

Asia: VN/36398/2023

## **Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi Kansaneläkelaitoksesta annetun lain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta**

### **Lausunnonantajan lausunto**

#### **Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään**

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi Kansaneläkelaitoksesta annetun lain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta

Hallituksen esityksessä ehdotetaan Kansaneläkelaitoksen hallintoon tehtäviä muutoksia ja täsmennyksiä, rutiininomaisten avustavien tehtävien siirtomahdollisuutta yksityisen tahon tehtäväksi, päätöksiin liittyvien yhteystietojen ilmoittamisen muuttamista, tiedonsaanti- ja käsittelyoikeuksia laajentamista sekä mahdollisuutta päätösten sähköisen tiedoksiannon laajentamiseen. Lisäksi ehdotetaan valtiontalouden tarkastusvirastolle annettavaa oikeutta tarkastaa Kansaneläkelaitoksen toimintaa.

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry toteaa hallituksen esityksen sisältävän kokonaisuudessaan monia yksityiskohtia, joilla olisi vaikutusta sekä Kansaneläkelaitoksen päivittäiseen työhön että sen rooliin yhteiskunnassa. Teknisten töiden ulkoistaminen yksityisille yrityksille sekä sähköisten päätösten lisääminen esitetyllä tavalla vain Kansaneläkelaitokselle, eriyttäisi tarpeettomalla tavalla eri sosiaaliturvan toimeenpanijoiden työtä toisistaan. Perusteluiden ja vaikutusarvioiden osalta esitykseen tulee lisätä ehdotusten vaikutuksia myös etuudensaajiin.

Tiedonsaantioikeuksien laajentamisen tavoitteena todetaan olevan edistää Kansaneläkelaitoksen etuusjärjestelmien ja sen oman toiminnan kehittämistä palvelevan tutkimustehtävän toteuttamista. SAK ei pidä Kansaneläkelaitoksen tiedonsaantioikeuksien laajentamista lukuisiin eri rekistereihin ja henkilötietoihin tarkoituksenmukaisena. Tiedonsaantioikeuden laajentamisessa esitetyllä tavalla ei ole kyse Kansaneläkelaitoksen välttämättömien tietojen saamisesta perustehtäviensä ja etuudenmaksun hoitamiseksi.

Sosiaaliturvaetuuksiin kohdistuvaa tutkimustoimintaa tehdään Kansaneläkelaitoksen lisäksi jo mm. Eläketurvakeskuksessa sekä Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksella, eikä tiedonsaannin lisäys toisin päin ole perusteltua. Tiedonsaantioikeuksien lisääminen lähes kaikkiin henkilökohtaisiin tietoihin terveyden, verotuksen, luottotietojen, oleskelulupien tai varhaiskasvatuksen ja sosiaalihuollon asiakkuuksien osalta vain tutkimustiedon valossa on todella arveluttavaa. SAK toteaa, ettei Kansaneläkelaitoksen tiedonsaantioikeuksien laajentamista esitetyllä laajuudella tule hyväksyä. SAK pitää tarpeellisenä kuitenkin arvioida sosiaaliturvan ja sosiaalipalveluiden tutkimusta tekevien organisaatioiden tiedonsaantioikeuksia ja mahdollistaa tietosuoja huomioiden näiden tahojen yhdenvertainen tiedonsaanti.

Kansaneläkelaitoksen mahdollisuutta päätösten sähköiseen tiedoksiantoon esitetään laajennettavaksi ilman etuudensaajan nimenomaista suostumusta. SAK näkee sähköisen asioinnin ja päätösten antamisen lisäämisen olevan yleisesti hyvä tavoite. Suurin osa kansalaisista kykenee sähköiseen asiointiin ja kokee sen helpottavan myös viranomaisten kanssa toimimista. Osa Kelan eri etuuksien hakijoista on kuitenkin heikommassa asemassa olevia, ikääntyneitä, vammaisia tai sairaita henkilöitä. Näillä henkilöillä voi olla rajoitteita käyttää tai ymmärtää sähköistä palvelua. Monet heistä saavat apua sähköiseen etuuden hakemiseen omaisilla tai muilta läheisiltä. Tämä ei näin ollen automaattisesti tarkoita, että he olisivat itse kykeneviä vastaanottamaan päätökset sähköisillä kanavilla. Sähköisessä hakemuksessa tulisi olla erikseen kohta, jossa voisi ilmoittaa, jos haluaa päätöksen paperisena.

Ehdotuksen vaikutusta etuudensaajiin, heidän mahdollisuuttaan sähköiseen asiointiin tai ymmärrystä päätöksen tiedoksisaannin tavasta ei ole esityksessä lainkaan arvioitu.

Kansaneläkelaitoksen hallituksen kokoonpanossa säilytettäisiin säännöksen tasolla kiintiöpaikka vain sosiaali- ja terveysministeriölle. Muita kiintiöpaikkoja ei mainittaisi. Lisäksi olisi kuitenkin otettava huomioon työ- ja yritys-elämän sekä vakuutettujen asiantuntemus, jota edustavat työnantajakeskusjärjestöjen ja palkansaajakeskusjärjestöjen edustajat. Perusteluissa todetaan tarkemmin, että hallituksessa olisi kummaltakin osapuolelta nykyisen kaltaisesti yksi edustaja. Nykytila ei näin ollen muuttuisi, joten säännöksen muuttaminen ei ole tarpeellista. Hallituksen esitys edustaisi myös huonoa sääntelyä, jossa säännösteksti muutettaisiin perusteluilla säänneltäväksi. SAK pitää tärkeänä, että vakuutettujen edustajat ovat hallituksen jäseninä myös jatkossa.

SAK pitää tarkoituksenmukaisena, että Kelan asemaa koskevaa valmistelua jatketaan. Pidemmällä aikavälillä olisi järkevää, että Kela olisi STM:n alainen virasto. Olisi myös syytä jatkaa Kelan johtamis- ja hallintojärjestelmän uudistamista. Viime vuonna voimaan tuli lain muutos, jossa Kelan valtuutetut nimittävät pääjohtajan Kelan hallituksen esityksen pohjalta. Muiden johtajien nimittäminen kuuluu Kelan hallitukselle. Aiemmin pääjohtajan ja ylimmät johtajat on nimittänyt tasavallan presidentti. Muutoksella on haluttu vahvistaa Kelan hallituksen ja valtuutettujen asemaa. On luontevaa, että hallituksen tehtävänä olisi pääjohtajan ja muiden keskeisten johtajien nimittäminen.

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry

Vanhala Laura  
Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry